

7. UTGAVE

OLAV MOLVEN

Sykepleie og jus

GYLDENDAL

SYKEPLEIE OG JUS

OLAV MOLVEN

SYKEPLEIE OG JUS

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2024
7. utgave, 1. opplag 2024

ISBN 978-82-05-60444-5

Omslagsdesign: Gyldendal Akademisk
Sats: Type-it AS, Trondheim 2024
Brøttekst: 10,5/15 pkt. Minion
Papir: 90 g Amber Graphic
Trykk: Print Best, Estland 2024

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Akademisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk
akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.
Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

De siste 25 årene har det blitt vedtatt mange nye helselover. Disse gir pasienter og brukere nye rettigheter og setter en god del rammer for sykepleiernes faglige arbeid. Denne boken gir en innføring i dette regelverket, herunder juridisk tenkemåte og metode.

Boken er tiltenkt å dekke helsejus som sykepleierstudenter bør kjenne til. Min egen mangeårige erfaring med undervisning i grunnutdanning og etter- og videreutdanning for sykepleiere ligger til grunn for stoffvalget. Temaene er hovedsakelig valgt med tanke på hva som er av praktisk interesse og viktig sett ut fra sykepleiernes daglige gjøremål, enten de arbeider i primær- eller spesialisthelsetjenesten.

Boken har to hovedtemaer. Det ene er pasientenes og brukernes rettigheter i møte med sykepleierne og helsevesenet og, motsvarende, sykepleiernes og helsevesenets plikter i møte med pasientene og brukerne. Det andre er sykepleiernes rettigheter og plikter ved samarbeid og samhandling med andre profesjoner, som ansatt i en virksomhet, og med andre deler av helsevesenet.

Innholdet i lovbestemmelser og forskrifter kan ofte være vanskelig å skjønne. For å illustrere disse og anvendelsene av dem i hverdagen viser jeg til en del saker og eksempler som stammer fra og speiler sykepleiernes alminnelige gjøremål. Dette vil forhåpentligvis lette forståelsen. Et gjennomløpende kasus er også ment å bidra til lettere å tilegne seg jusen.

Stoffet blir formidlet i 19 kapitler, som hvert omhandler et bestemt hovedtema. Til slutt i hvert av kapitlene er det gitt noen oppgaver til å reflektere over. Disse kan løses individuelt eller i gruppe. Dette skal kunne danne basis for repetisjon og bidra til å sikre at leseren får tak i innholdet.

I kapittel 1–6 omtales viktige grunnspørsmål i helseretten. I kapittel 7–18 og 20

6 FORORD

gjennomgå de konkrete rettsreglene som er relevante for sykepleierne. Det er i denne utgaven inntatt et nytt kapittel 19 om helsehjelp og kunstig intelligens.

Boken har en detaljert innholdsfortegnelse. Den har også et stikkordregister som gjør at den lettere kan benyttes som oppslagsverk.

Denne sjuende utgaven av boken er oppdatert med ny lovgivning, nye forskrifter og viktige avgjørelser fra domstoler og andre myndighetsorganer.

Mai, 2024

Olav Molven

Innhold

KAPITTEL 1 SYKEPLEIE OG JUS	19
1 Sykepleiernes yrkesrolle	19
1.1 Yrkesrollen – jusen inntar en plass	19
1.2 Kjernen i yrkesrollen er å fremme helse, lindre og behandle	19
1.3 Sykepleien er kunnskapsbasert og ferdighetsorientert	20
1.4 Sykepleien er formålsrasjonell	20
1.5 Sykepleierne inngår i faglige arbeidsfellesskap	21
1.6 Sykepleierne forholder seg til autonome pasienter	21
1.7 Sykepleierne arbeider innen en rettslig kontekst	22
2 Sykepleierrollen forutsetter lovkunnskap	22
3 Anvendelse av lover	23
4 Den videre fremstillingen	24
5 Oppgave	25
KAPITTEL 2 RETTSLIG REGULERING AV HELSETJENESTEN OG SYKEPLEIERVIRKSOMHETEN	29
1 Formålet med rettslig regulering	29
2 Sentrale helserettslige begreper	30
3 Typer av lovgivning som gjelder helsetjenesten	31
4 Lover og forskrifter som er av stor betydning for sykepleiere	32
4.1 Helsepersonelloven	32
4.2 Pasient- og brukerrettighetsloven	33
4.3 Psykisk helsevernloven	33
4.4 Helse- og omsorgstjenesteloven	34
4.5 Spesialisthelsetjenesteloven	34
4.6 Forvaltningsloven	34
4.7 Flere lover regulerer sjelden samme spørsmål	35
5 Spesielt om rettighets- og pliktbegrepet	36
5.1 Hva forstås med rettigheter og plikter?	36
5.2 Når foreligger det rettigheter?	36

5.3	Materielle og prosessuelle rettigheter	37
5.4	Rettigheter og økonomi	38
5.5	Ulike pasientrettigheter	38
5.6	Rettigheter og plikter, rettighetssubjekter og pliktsubjekter	39
5.7	Lovgivning som gjelder rettigheter og plikter	40
6	Oppsummering	40
7	Oppgaver	41
KAPITTEL 3 JURIDISK METODE		42
1	Juridisk tenkemåte	42
1.1	Ulike beslutningsmodeller	42
1.2	Formålsrasjonell beslutningsmodell	42
1.3	Normrasjonell beslutningsmodell	43
1.4	Juridisk beslutningsmodell	44
2	Rettsregler og rettskildefaktorer	45
2.1	Hva forstår vi med en <i>rettsregel</i> ?	45
2.2	Lover og forskrifter	45
2.3	Andre rettskilder	46
2.4	Hvordan finner man frem til rettskildene?	48
3	Oppbygningen av rettsreglene	49
3.1	Rettsfakta og rettsfølge	49
3.2	«Skal»- og «kan»-regler	49
4	Rettsanvendelse	50
4.1	Bruk av rettsregler til å løse spørsmål	50
4.2	Skjønn og myndighetsmisbruk	51
5	Oppsummering	51
6	Oppgaver	52
KAPITTEL 4 RETTSSIKKERHET		53
1	Kravet om rettssikkerhet	53
2	Generelt om rettssikkerhetsgarantier	54
3	Spesielt om rettssikkerheten til pasienter og brukere	55
4	Spesielt om rettssikkerhetsgarantiene til pasienter og brukere	56
5	Spesielt om sykepleiernes rettssikkerhet og rettssikkerhetsgarantier	59
6	Oppsummering	60
7	Oppgaver	61
KAPITTEL 5 MENNESKERETTIGHETER OG HELSE		62
1	Hva menes med menneskerettigheter?	62
2	Innholdet i menneskerettighetene	63
3	Noen sentrale begreper	63
4	Konvensjoner om menneskerettigheter	64
5	Menneskerettighetskonvensjonene i norsk rett	65
6	Bestemmelser i konvensjonene om rett til helse	66
6.1	Oversikt	66

6.2	FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og konvensjonen mot kvinnediskriminering	66
6.3	FNs konvensjon om barnets rettigheter	67
6.4	Den europeiske sosialpakten	69
6.5	Håndhevelse av retten til helse	70
7	Hvem er forpliktet etter menneskerettighetene?	71
8	Oppgaver	72
KAPITTEL 6 FORHOLDET MELLOM JUS OG ETIKK		73
1	Hovedperspektiver	73
2	Hva forstås med etikk?	74
2.1	Begrepet <i>etikk</i>	74
2.2	Etiske modeller	74
2.3	Etiske prinsipper	75
3	Yrkesetikk og etisk handling	77
3.1	Yrkesetiske regler	77
3.2	Etiske valg	78
4	Etikk, lovgivning og lovanvendelse	79
4.1	Lovgivning er bygd på verdier og etikk	79
4.2	Etiske avveininger og valg ved anvendelse av lover	80
4.3	Sammenligning av lover og yrkesetiske retningslinjer – og konsekvenser av brudd på disse	82
5	Sammenhengen mellom lov og etikk når konkrete avgjørelser skal treffes ..	82
5.1	Problemstilling	82
5.2	Loven er overordnet	82
5.3	Etikkens plass ved uklare og flertydige lovbestemmelser	84
5.4	Loven åpner direkte for vurderinger	84
5.5	Loven har «kan»-regler	85
5.6	Loven angir minstestandarder	85
5.7	Den daglige praksisen	86
6	Oppsummering	86
7	Oppgaver	87
KAPITTEL 7 TILGANG OG RETT TIL HELSEHJELP		88
1	Oversikt	88
2	Det offentliges plikt til å ha en helse- og omsorgstjeneste	88
2.1	Tilgang til helse- og omsorgstjenester fra kommunene	88
2.2	Tilgang til helsetjenester fra staten	90
3	Rett til helse- og omsorgstjenester fra kommunen	91
3.1	Rett til helsehjelp som er «påtrengende nødvendig»	91
3.2	Rett til «nødvendige helse- og omsorgstjenester» – oversikt	92
3.3	Retten til legehjelp	93
3.4	Retten til hjemmesykepleie og andre hjemmetjenester	94
3.5	Retten til sykehjemsplass eller bolig med heldøgns omsorg og pleie	95
3.6	Retten til andre helse- og omsorgstjenester	96
3.7	Retten til brukerstyrt personlig assistanse	97

3.8	Særlig om forholdet mellom «rett til hjemmesykepleie» og «rett til sykehjemsplass»	98
3.9	Retten til smittevern hjelp	99
4	Retten til spesialisthelsetjenester	100
4.1	Retten til helsehjelp – oversikt	100
4.2	Retten til å motta hjelp som er «påtrengende nødvendig»	100
4.3	Retten til å få vurdert krav på nødvendig helsehjelp	100
4.4	Retten til informasjon om vurderingen	104
4.5	Retten til fornyet vurdering	105
4.6	Retten til nødvendig behandling	105
4.7	Retten til informasjon om helsehjelpen	110
4.8	Retten til fritt sykehusvalg (behandlingsvalg)	111
4.9	Retten til å ha kontaktleger	112
4.10	Retten til forsvarlig utskrivning	113
5	Retten til tannhelsetjenester	114
6	Retten til helsehjelp fra helsepersonell	114
7	Retten til individuell plan, koordinator, barnekoordinator mv.	115
7.1	Individuell plan	115
7.2	Retten til koordinator og barnekoordinator	117
7.3	Koordinerende enhet	117
7.4	Habilitering og rehabilitering	118
8	Kommunenes og statens plikt til å samarbeide	118
8.1	Oversikt	118
8.2	Samhandlingsreformen – lovgrunnlaget	119
8.3	Samhandlingsreformen – krav til samarbeidsavtale	119
8.4	Samhandlingsreformen – viktige rettslige delelementer	120
8.5	Samhandlingsreformen – resultater	121
9	Folkehelsearbeid	121
10	Oppgaver	124
KAPITTEL 8 SAKSBEHANDLING		125
1	Oversikt – formålet	125
2	Typer av saker	126
3	Hva saksbehandlingen nærmere går ut på	126
4	Saksbehandlingsreglene – oversikt	127
5	Kravene til saksbehandlingen	128
5.1	Hovedsystemet	128
5.2	Habilitetskravet	129
5.3	Veiledningsplikt	130
5.4	Søkernes rett til å bruke fullmektig	131
5.5	Taushetsplikt	131
5.6	Saksutrednings- og informasjonsplikt	131
5.7	Innsynsrett	132
5.8	Utforming av og begrunnelse for vedtak	134
5.9	Klagerett	135
6	Oppgaver	136

KAPITTEL 9 TVANGSMESSIG PÅFØRING AV HELSEHJELP	137
1 Bruk av tvang	137
2 Tvang i det psykiske helsevernet	137
2.1 Noen hovedbegreper og -prinsipper	137
2.2 Frivillig og tvungen psykisk helsevern	138
2.3 Villkårene for å etablere tvungen psykisk helsevern	139
2.4 Tvingen observasjon	141
2.5 Gjennomføringen av det psykiske helsevernet	141
3 Tvang i den somatiske helsetjenesten	142
3.1 Hovedregel: forbud mot tvang	142
3.2 Smittevern	142
3.3 Påtrengende nødvendig helsehjelp	142
3.4 Nødvendig helsehjelp til personer uten samtykkekompetanse	144
3.5 Nødrett	145
4 Oppgaver	145
 KAPITTEL 10 KRAVET OM FORSVARLIG YRKESUTØVELSE MV.	 147
1 Forsvarlighet – et grunnkrav ved ytelse av helsehjelp	147
1.1 Hovedbestemmelsene om forsvarlighet	147
1.2 Hva forsvarlighetskravet omhandler	148
2 Prinsipielle sider ved kravet om forsvarlighet	149
2.1 Forsvarlighetskravet retter seg både mot helsepersonell og virksomheter	149
2.2 En handling eller virksomhet er enten forsvarlig eller uforsvarlig	150
2.3 Kjernen i kravet om forsvarlighet er den faglig og verdimeessig gode handlingen	150
2.4 Forsvarlighetskravet er et juridisk uttrykk for et krav om en minstestandard	150
2.5 Prinsipielt om grensen mellom det forsvarlige og det uforsvarlige	151
2.6 Kilder til å avklare kravet til forsvarlighet	151
2.7 Helsepersonell og virksomhet sett under ett	152
3 Kravet til sykepleierne om forsvarlighet	153
3.1 Kravet til yrkesutøvelsen	153
3.2 Kravet om forsvarlighet er relativt	154
3.3 Kravet avhenger av kvalifikasjoner	154
3.4 Kravet avhenger av arbeidets karakter og situasjonen helsehjelpen gis i	155
3.5 Plikten til å innhente og nedtegne opplysninger	156
3.6 Plikten til å innrette seg etter sine kvalifikasjoner	157
3.7 Plikten til å innhente bistand, henvise og søke samarbeid	158
3.8 I visse sammenhenger skal legen fatte beslutninger	159
3.9 Uenighet med legen om hva som er faglig forsvarlig	160
3.10 Retten og plikten til å (over)prøve legens instruksjon	161
3.11 Plikten til å instruere medhjelpere	162
3.12 Bruk av studenter som medhjelpere	162
3.13 Kravet om at hjelpen skal være omsorgsfull	163
4 Kravet til virksomheter om forsvarlighet	164

4.1	Innholdet i kravet	164
4.2	Forsvarlighet fra sykepleierne sett i relasjon til kravet om forsvarlighet fra virksomheter	165
5	Ivaretagelse av kravet om forsvarlighet	166
6	To særlige krav til helsepersonellens praksis	167
6.1	Krav til avholdenhet fra rusmidler	167
6.2	Krav til ikke å ta imot store gaver	168
7	Oppgaver	168

KAPITTEL 11 LEDELSE OG MYNDIGHETSFORDELING – HERUNDER

SPEIELT VED LEGEMIDDELHÅNDTERING		170
1	Spørsmål og utgangspunkter	170
2	Ledelse – myndighet som er tillagt ledere	171
2.1	Hovedoppgaver og -myndighet	171
2.2	Særlig om ledelse av en enhet i sykehus	172
2.3	Internkontroll og kvalitetsledelse	174
3	Myndighet tillagt og myndighetsfordelingen mellom grupper av helsepersonell	175
3.1	Oversikt	175
3.2	Arbeidsgivers styringsrett	175
3.3	Bestemmelsesmyndigheten ved samarbeid mellom lege og andre	176
4	Myndighetsfordeling mellom helsepersonell når det gjelder legemidler	177
4.1	Oversikt	177
4.2	Legemiddelrekvirering og ordinerer	177
4.3	Istandgjøring og utdeling av legemidler – oversikt	178
4.4	Hvem står for istandgjøring og utdeling?	179
4.5	Bruk av studenter	180
4.6	Diskusjon	180
5	Hjelpeområdet med alternativ behandling	181
6	Oppgaver	182

KAPITTEL 12 MEDVIRKNING OG INFORMASJON

1	Hvorfor krav om medvirkning og informasjon?	183
2	Retten til å medvirke	184
2.1	En rett, men ikke en plikt til å medvirke	184
2.2	Medvirkning ved valg av behandling mv.	184
2.3	Retten til medvirkning er relativ	184
2.4	Andres medvirkning	185
3	Retten til informasjon	186
3.1	Pasientenes rett til informasjon	186
3.2	Pasientens rett til å motsette seg å få informasjon	187
3.3	Nærmeste pårørendes rett til informasjon	187
3.4	Foreldres, foresattes og barns rett til informasjon	189
3.5	Hvem har plikt til å informere?	191
3.6	Informasjonens form	192
3.7	Retten til informasjon om komplikasjoner, skader mv.	193

3.8 Rett til informasjon om at opplysninger blir brakt videre	195
4 Oppgaver	196
KAPITTEL 13 RETTEN TIL SELVBESTEMMELSE	197
1 Behandling og pleie forutsetter frivillighet	197
1.1 Frivillighet og samtykke	197
1.2 Samtykke basert på informasjon	198
2 Informert samtykke	198
2.1 Hovedinnholdet i kravet	198
2.2 Retten til å avstå fra informasjon	199
2.3 Plikten til å sørge for at informasjonen er forstått	199
2.4 Uforutsette behov for behandlingstiltak	200
2.5 Forskning og undervisning	200
2.6 Tilbaketrekning av samtykke	200
3 Pasienten nekter å samtykke	201
3.1 Plikten til å respektere pasientens valg	201
3.2 Rett og plikt til å handle på tvers av pasientens valg	202
4 Samtykkets form	203
5 Hvem har samtykkekompetanse?	204
6 Samtykke på vegne av barn og ungdom	205
7 Samtykke på vegne av ungdom mellom 16 og 18 år uten samtykkekompetanse	206
8 Samtykke på vegne av myndige uten samtykkekompetanse	206
9 Pasienten motsetter seg helsehjelpen	207
10 Oppgaver	209
KAPITTEL 14 DOKUMENTASJON OG PASIENTJOURNAL	211
1 Dokumentasjon	211
1.1 Hva er dokumentasjon?	211
1.2 Formålet med å dokumentere	211
2 Journal og journalbegrepet	212
3 Plikten til å føre pasientjournal	214
3.1 Plikten knyttet til å gi helsehjelp	214
3.2 Plikten når også andre samtidig yter hjelp	214
3.3 «Journalansvarlig»	215
4 Innholdet i plikten til å føre pasientjournal	217
4.1 Utgangspunkt: plikt til å dokumentere alle «relevante og nødvendige opplysninger»	217
4.2 Konkrete krav til innholdet	217
5 Innsyn i og utlevering av pasientjournalen	219
5.1 Sykepleiernes innsynsrett	219
5.2 Pasientenes innsynsrett	219
5.3 Fullmektigs innsynsrett	220
5.4 Pårørendes innsynsrett	220
5.5 Andres innsynsrett	221
5.6 Hvem har myndighet til å gi innsyn og utlevere kopi?	221

5.7	Praktisk gjennomføring av innsynsretten	221
5.8	Utlevering av kopi	222
6	Retting og sletting i pasientjournalen	223
6.1	Vilkår for retting	223
6.2	Ansvar for rettingen	223
6.3	Hvordan rettingen skal gjøres	223
6.4	Sletting av journalopplysninger	224
6.5	Nektelse av retting og sletting	224
7	Overføring av pasientjournalmateriale til annet helsepersonell	225
8	Oppgaver	226
KAPITTEL 15 TAUSHETSPLIKT		227
1	Systemet med taushetsplikt – oversikt	227
1.1	Hva forstås med taushetsplikt?	227
1.2	Hvorfor har helsepersonell taushetsplikt?	227
1.3	Taushetsplikten kan måtte vike	228
1.4	Måter taushetsplikten rettslig modifiseres på	228
2	Profesjons- og forvaltningsmessig taushetsplikt	229
3	Samtykke fra pasientene. Anonymitet	230
3.1	Samtykke	230
3.2	Anonymitet	232
4	Opplysningsrett	232
4.1	Opplysningsrett til annet helsepersonell	232
4.2	Opplysninger til skolen, barnehagen og Nav	234
4.3	Opplysninger til barnevernet	235
4.4	Opplysninger som er kjent fra før	235
4.5	Opplysninger etter en pasients død	235
4.6	Opplysninger til andre etter skjønn	236
4.7	Andres opplysningsrett overfor helsepersonellet	236
4.8	Utvidet rett til å utveksle opplysninger?	237
5	Opplysningsplikt	238
5.1	Lovgivning om opplysningsplikt	238
5.2	Overfor barnevernet	238
5.3	Overfor sosialtjenesten	239
6	Meldeplikt	239
6.1	Oversikt	239
6.2	Ved smittsomme sykdommer	239
6.3	Når barn har problemer	239
6.4	Avverge alvorlige forbrytelser	240
7	Vitneplikt	241
7.1	Oversikt	241
7.2	Hovedregelen i straffesaker: ikke vitneplikt	241
7.3	Hovedregelen i sivile saker: ikke vitneplikt	242
8	Oppgaver	242

KAPITTEL 16 FORSKNING	243
1 Beskyttelse av forskningsobjekter	243
2 Ulike typer medisinsk og helsefaglig forskning	244
2.1 Oversikt	244
2.2 Særlig om forsøksvirksomhet	246
2.3 Særlig om kombinert behandling og forsøk på syk person	246
3 Etablering og gjennomføring av forskning	247
3.1 Krav til forsvarlighet	247
3.2 Krav om søknad til REK og andre	247
3.3 Selvbestemmelsesrett og informert samtykke	248
3.4 Informasjon til prosjektdeltakerne	249
3.5 Spesielt om forskning som involverer mennesker	250
3.6 Spesielt om forskning på biologisk materiale – om forskningsbiobank ..	250
3.7 Særskilt om forskning på helseopplysninger	251
3.8 Særskilt om visse forbud mot forskning	251
3.9 Åpenhet	251
4 Virkninger av feilslåtte forsøk og mangel på samtykke	252
4.1 Feilslåtte og uforsvarlige forsøk	252
4.2 Mangler ved samtykket	252
5 Oppgaver	253
KAPITTEL 17 YTRINGSFRIHET, VARSLINGSPLIKT OG LOJALITETSPLIKT	254
1 Problemstillinger	254
2 Begrepsbruk – sondringer	255
3 Ytringsfriheten – begrenses den av lojalitetsplikten?	256
4 Lovregulering og annen regulering av varsling	259
5 Intern varsling	260
6 Offentlig varsling	261
7 Varsling til tilsynsmyndigheten	262
8 Vern mot gjengjeldelse	264
9 Taushetsplikt	265
10 Oppgaver	265
KAPITTEL 18 PASIENTKLAGER, TILSYN, REAKSJONER MOT HELSEPERSONELL OG VIRKSOMHETER	267
1 Oversikt	267
2 Pasient- og brukerombud	268
3 Klagerett etter pasient- og brukerrettighetsloven § 7-2	269
3.1 Hvem har klagerett?	269
3.2 Målet med klagen	270
3.3 Hva klageretten omfatter	270
3.4 Den påklagedes egen behandling av klagen	271
3.5 Statsforvalterens behandling av klagen	272
4 Anmodning om tilsyn (klagerett) etter pasient- og brukerrettighetsloven § 7-4	272
4.1 Hvem har anmodningsrett?	272

4.2	Målet med klagene	273
4.3	Hva klageretten omfatter	273
4.4	Behandling av klagen	273
4.5	Utfallet av klagebehandlingen	274
4.6	Statsforvalterens avgjørelser kan ikke påklages	275
5	Tilsyn med helsepersonell og helsetjenesten	276
5.1	Hva er tilsyn, og hva er formålet med det?	276
5.2	Tilsynsorganer	276
5.3	Tilsynsmyndighetens oppgaver	276
5.4	Hva/hvem er tilsynsobjektene?	277
5.5	Tilsynet med helsepersonellet, herunder sykepleierne	278
5.6	Tilsynet med virksomheter	278
5.7	Plikt til å gi opplysninger til tilsynsmyndigheten	280
6	Reaksjoner mot helsepersonell (sykepleiere) og virksomhet ved lovbrudd	281
6.1	Å bli stilt til ansvar	281
6.2	Strafferettslige reaksjoner	281
6.3	Erstatningsrettslige reaksjoner	282
6.4	Arbeidsrettslige reaksjoner	282
6.5	Administrative (profesjonsmessige) reaksjoner	284
6.6	Reaksjoner mot virksomhet	286
7	Diverse meldeplikter	287
8	Klage til Sivilombudet	289
9	Oppgaver	289
KAPITTEL 19 HELSEHJELP OG KUNSTIG INTELLIGENS		290
1	Innledning – oversikt	290
2	Hva forstår vi med kunstig intelligens	291
3	Prinsipper som ligger til grunn for lovgivningen om å utvikle og bruke KI	292
4	KI og helsetjenesten	292
5	Retten til (krav på) helse- og omsorgstjenester	293
6	Saksbehandling av søknader	294
7	Forsvarlig helsehjelp	295
8	Personvern og taushetsplikt	297
9	Oppsummering	298
10	Oppgaver	299
KAPITTEL 20 PASIENTENES RETT TIL ERSTATNING		300
1	Vilkårene for erstatning – oversikt	300
2	Pasientskade	301
3	Økonomisk tap / varig men / oppreisning	301
4	Årsakssammenheng	302
5	Påregnelighet	303
6	Ansvarsgrunnlag	303
6.1	Mulige ansvarsgrunnlag	303
6.2	Objektivisert ansvar	304
6.3	Objektivt ansvar	305

6.4	Ansvar etter en rimelighetsvurdering	306
7	Omfanget av retten til erstatning	307
7.1	Økonomisk tap	307
7.2	Menerstatning	307
7.3	Oppreisning	308
8	Fremsettelse av krav	308
9	Krav mot privat virksomhet	309
10	Oppgaver	309
LOVER, FORSKRIFTER, OFFENTLIGE DOKUMENTER M.M.		310
	Forskrifter	311
	Konvensjoner	312
	Offentlige dokumenter	312
	Andre dokumenter	313
	Litteratur	313
STIKKORD		316